

not pray. Anyone who needs to defecate and prays, his prayer is an abomination, and he must pray again after he has done his needs. But if he can restrain himself for the amount of [time needed to walk] a parasang [72 minutes (מ"ב צב)], his prayer is valid. Nonetheless, optimally one should not pray until he checks himself very well [i.e., relieves himself] and cleans himself. And one removes his spittle and mucus and anything that disturbs him, and only then he should pray. (2) If someone belches, yawns, or sneezes while praying, if [he does it] of his own volition, he is contemptible. But if he checked his body before he began to pray and it came uncontrollably, it is of no consequence. If spittle comes to one while praying, he should absorb it in his *talit* or in his garment. If he is reluctant to do that, he should cast it with his hand behind him so that he should not be discomfited while praying and as a result, be disturbed. If wind came out from one from below, while he is standing in prayer, involuntarily, he waits until the odor dissipates and then returns to his prayer. (3) If one feels a need to expel wind from below and is very uncomfortable and cannot restrain himself, he walks four cubits back, waits until the odor dissipates, and then says, Master of the worlds! You formed us full of orifices and ducts. Our shame and disgrace are revealed and known before You — shame and disgrace in our lifetime, and worms and maggots after our death. He then returns to his place and prays.

לְנִקְבֵי לֹא יִתְפַּלֵּל וְכָל הַצְּרִיף לְנִקְבֵי וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלְתּוֹ תוֹעֵבָה. וְחֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אַחַר שִׁיעֵשָׂה צְרָכָיו וְאִם יָכוֹל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ כְּדֵי פְרָסָה תְּפִלְתּוֹ תְּפִלָּה. וְאִם עַל פִּי כֵן לְכַתְחֹלָה לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שִׁיבְדוּק עֲצָמוֹ יָפָה יָפָה וַיְבַדּוּק נִקְבָיו וַיִּסִּיר כִּיחוֹ וְנִיעָו וְכָל הַדְּבָר הַטּוֹרְדוֹ וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל: ב מִי שֶׁגִּיחַק וּפִיחַק וְנִתְעַשֵּׂש בְתִפְלָתוֹ אִם לְרִצּוֹנוֹ הֲרִי זֶה מְגוּנָה. וְאִם בְּדַק גּוֹפּוֹ קוֹדֵם שִׁיתְפַּלֵּל וּבָא לְאַנְסוֹ אֵין בְּכַף כְּלוּם נִזְדַּמֵּן לוֹ רוּחַ בְּתִפְלָתוֹ מִבְּלִיעוֹ בְּטִלִּיתוֹ אוֹ בְּבִגְדוֹ. וְאִם הִיָּה מִצְטָעֵר בְּכַף זּוֹרְקוֹ בִּידוֹ לְאַחֲרָיו כְּדֵי שְׁלֹא יִצְטָעֵר בְּתִפְלָה וְנִמְצָא טְרוּד. יִצָּא מִמֶּנּוּ רוּחַ מִלְמַטָּה כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתִפְלָה שְׁלֹא לְדַעְתּוֹ שׁוֹהֵה עַד שֶׁתְּכַלֶּה הַרוּחַ וְחֹזֵר לְתִפְלָתוֹ: ג בְּקֶשׁ לְהוֹצִיא רוּחַ מִלְמַטָּה וְנִצְטָעֵר הַרְבֵּה וְאִינוֹ יָכוֹל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ מִהַלֵּךְ לְאַחֲרָיו אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִמְתִּין עַד שֶׁתְּכַלֶּה הַרוּחַ וְאוֹמֵר רַבּוֹן הַעוֹלָמִים יִצְרָתֵנוּ נִקְבִים נִקְבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ חֲרַפְתֵּנוּ וְכִלְיֵמָתֵנוּ חֲרַפָּה וְכִלְמָה בְּחַיֵּינוּ תוֹלְעָה וְרָמָה בְּמִיתָתֵנוּ וְחֹזֵר לְמִקוֹמוֹ וּמִתְפַּלֵּל:

BEHAR FOR TUESDAY
TORAH

בהר ליום שלישי
תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הנפש משבת שעברה

יֵא יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה יֵא יוֹבֵלָא הִיא שְׁנַת חֲמִשִּׁין

(11) This fiftieth year will be a *Yoveil* for you — you must not sow, nor must

RASHI

רש"י

(11) This fiftieth year will be a *Yoveil* for you — *What does this [seemingly superfluous phrase] come to teach us?*

superfluous phrase] come to teach us?

שָׁנִין תְּהִי לְכוֹן לֹא תִזְרְעוּן
 וְלֹא תַחֲצִדוּן יֵת פְּתָהָא וְלֹא
 תִקְטְפוּן יֵת שְׁבָקָהָא: יב אַרְי
 יוֹבֵלָא הִיא קוּדְשָׁא תְהִי לְכוֹן
 מִן חִקְלָא תִיכְלוּן יֵת עֲלֵלְתָהּ:

לְכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ
 וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־נְזוּרֶיהָ: יב כִּי יוֹבֵל הוּא
 קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן־הַשָּׂדֶה תֹאכְלוּ אֶת־

you reap that which has grown spontaneously [on the Land] or pick its privately-owned [grapes]. (12) For it is *Yoveil*. It will be holy for you, [during

RASHI

Well, since Scripture says (preceding verse), "And you must sanctify [the fiftieth year," one might have thought that just as with other instances of sanctification of holy times, e.g., Shabbat or a holy Festival, where some mundane time is added on to the holy time, so too, here, some of the year following the Yoveil must be added on to it. Scripture, therefore, says here "This fiftieth year will be a Yoveil for you" — only the fiftieth year,

with no extensions. The above] is taught in Tractate Rosh HaShannah (8b) and Torat Kohanim (25:23). את נזריה — [means:] Those grapes that are stored away [for private use, which must not be harvested in Yoveil] (see Rashi verse 5 above). But you may harvest those grapes that have been rendered ownerless. [For] just as with shemittah [the term [נזירך] is stated [and specifically refers to grapes (see Rashi verse 5 above)], so too, here with Yoveil, [this term [נזירה] is stated [and refers specifically to grapes, for indeed shemittah and Yoveil are equal in all matters (Siftei Chakhamim)]. Thus, two holy years are found right next to each other — the forty-ninth year [in each cycle] is shemittah and the fiftieth year is Yoveil. (12) It will be holy for you — [This phrase teaches us that produce of Yoveil (and shemittah) that is sold for money,] attaches its holiness onto the money [and one may only use the money to buy other food, which is then subject to all the laws of shemittah], similar to items dedicated to the Holy Temple [that are sold for money, whereby the holiness of the items is transferred onto the money and the money itself becomes holy]. However, one might [erroneously] think that [just as in the case of items dedicated to the Holy Temple, once their holiness is transferred to their purchase money,] these items leave [their holy status,] to become non-holy [so too, with the produce of Yoveil (and shemittah)] — Scripture, therefore, says here "It will be," [as if to say,] they remain as they were [and, unlike items dedicated to the Holy Temple, produce of Yoveil (and shemittah) remains holy, even after holiness is transferred (also) to their purchase money] (Sukkah 40b). You will eat [its produce] from the field — You will [gauge your] eating in the house, by way of the field. [That is to say,] once [a particular food] has been consumed

רש"י

לומר, לפי שנאמר: "וקדשתם וגו'", כדאיתא ב'ראש-השנה' וב'תורת כהנים'. את-נזריה. את הענבים המשמרים, אבל בוצר אתה מן המפקרים. כשם שנאמר בשביעית, כך נאמר ביובל. נמצאו שתי שנים קדושות סמוכות זו לזו: שנת מ"ט - שמשטה, ושנת החמשים - יובל: (יב) קדש תהיה לכם. (תורת כהנים) תופסת דמיה בהקדש, יכול, תצא היא לחלין, תלמוד לומר: "תהיה", בהיותה תהא. מן-השדה תאכלו. (תורת כהנים) על-ידי

יג בשׁתֵּא דִּיּוֹבֵלָא הָדָא תְּתוּבּוּן
גְּבֵר לְאַחֲסִנְתֵּיהּ: יד וְאֲרִי תִזְבֹּן
זְבִינִין לְחִבְרָךְ אוֹ תִזְבֹּן מִיַּדָּא
דְּחִבְרָךְ לֹא תוֹנֹן גְּבֵר יֵת
אַחוּהִי: טו בְּמִנְזֵן שְׁנֵיָא בְּתַר

תְּבוֹאֲתָהּ: יג בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תֵּשְׁבוּ
אִישׁ אֶל-אַחֲזָתוֹ: שְׁנֵי יד וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר
לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ
אִישׁ אֶת-אַחֲזָתוֹ: טו בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר

which time] you will eat its produce from the field. (13) During this *Yoveil*-year, you will have each man's property revert to him. (14) And when you make a sale to your fellow-Jew or if you make a purchase from your fellow-Jew, each man must not charge his brother inequitably. (15) [Because Land reverts back to the owner in the *Yoveil* year,] you should purchase from your fellow-Jew [only]

RASHI

by the wild animals in the field [and is therefore unavailable to them there,] you must remove [that which you had stored of that food for your domestic animals] from your house [and make it freely available to all animals alike] (see Rashi on verse 7 above; Torat Kohanim 25:26). Just as [this matter] has been described regarding shemittah, so too, it applies to Yoveil [as Yoveil and shemittah are equal in all matters (Siftei Chakhamim on preceding verse)].

(13) You will have each man's property revert to him — *But has this not already*

been stated, when Scripture says (verse 10 above), "each man's property will revert to him?" However, [this phrase is stated here, in order] to include the case of someone who sells his field, after which his son came forward and redeemed it. [One might think here that since the son is an heir to his father, the field may as well remain in the son's possession at Yoveil, thus remaining in the family. Scripture, therefore, says here "each man's property reverting to him," i.e.,] the field reverts to the [original owner, namely, the] father, come Yoveil (Torat Kohanim 25:28). (14) וכי תמכרו [ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך] — The plain meaning of the verse is as understood. And furthermore, the verse can be expounded [to teach us the following lesson]: How do we know that when you sell, you should sell to your fellow-Jew? For the verse, [if read literally,] says here, לעמיתך, וכי תמכרו ממכר, i.e., "And when you make a sale — sell to your fellow-Jew!" And how do we know that when you come to buy, you should buy from your fellow-Jew? For Scripture continues here: מיד עמיתך, או קנה, i.e., "or when you buy — buy from your fellow-Jew!" (Torat Kohanim 25:29) אל תונו — This refers to causing grief [to one's fellow Jew] through money [as opposed to the same term meaning to cause grief verbally (see verse 17 below and Leviticus 19:33)] (Torat Kohanim 25:31). (15) במספר

רש"י

השדה אתה אוכל מן הבית, שאם בלה לחיה מן השדה, אתה צריך לבער מן הבית, בשם שגאמר בשביעית, כך נאמר ביובל: (יג) תשובו איש אל-אחוזתו. והרי כבר נאמר: "ושבתם איש אל-אחוזתו!" אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה, שחזרת לאביו ביובל: (יד) וכי-תמכרו וגו'. לפי פשוטו, כמשמעו. ועוד יש דרשה: מנין, בשאתה מוכר, מוכר לישראל חברך, תלמוד לומר: "וכי-תמכרו ממכר — לעמיתך" מוכר, ומנין שאם באת לקנות, קנה מישראל חברך, תלמוד לומר: "או קנה — מיד עמיתך". אל-תונו. (תורת כהנים, בב"מ נח) זו אונאת ממון: (טו) במספר שנים אחר היובל

הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה יָמָת עֲמִיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי-
 יוֹבְלָא תִזְבֵּן מִן תַּבְרַךְ בְּמִזְנֵן
 שָׁנֵי עֲלֵלְתָא יִזְבֵּן לָךְ:
 תְּבוֹאוֹת יִמְכַר-לָךְ:

according to the number of years after the *Yoveil*, and he should therefore sell you [Land, based on the amount of] crops [yielded] from the number of years [left till the following *Yoveil*].

RASHI

שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה — [literally, “You will purchase from your fellow-Jew through the number of years after the Yoveil.” However,] the following is the plain meaning here, making sense of all the phrases here, in the way they are written: Our verse comes to give warning against causing grief [by charging inequitably, thereby linking verses 14-15-16 all together (Mizrachi)], namely, [that] when you sell or purchase land, you should be aware of how many years remain until the [next] Yoveil, and according to [that number of] years and therefore the amount of crops that are likely to be yielded [during those remaining years], the seller should make his sale [price] and the purchaser should designate his purchase [price]. For indeed, the purchaser must eventually return the land to the seller, come the Yoveil year. Thus, if there are [only] a few years [left until the next Yoveil year], and the seller sells the land for a high price, then the purchaser has been taken advantage of [for he has paid a lot of money for only a few years' yield, after which he must return the land to the seller on Yoveil]. And if there are many years [left until the next Yoveil year], thereby providing the purchaser with many years' worth of crops [until Yoveil] — if the purchaser had purchased the land for a low price, then the seller has been taken advantage of [for he has received a small amount of money while selling the purchaser many years' yield of produce]. Therefore, land must be [evaluated and] sold according to the time [left until the next Yoveil]. And this is the meaning of our verse when it says here, **בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְבוֹאוֹת יִמְכַר לָךְ**, meaning, “You must sell land to the purchaser, according to the number of years of crop yields [left until Yoveil] from which the purchaser will benefit.” [This, then, is the plain meaning here.] Now, [the word **שָׁנֵי** can mean “years of” or can mean “two.” Thus,] our Rabbis have expounded from here (see end of this Rashi for clarification), that one who sells his field is not permitted to redeem it back unless two years have elapsed [since the sale], i.e., [the field] must remain in the purchaser's possession for exactly two years to the day [until the seller can redeem it]. And [this is true,] even though three yields of crop are issued within those two years. [How so?] For example, if the seller

רש"י

תִּקְנֶה. זְהוּ פְּשׁוּטוֹ לִישֵׁב הַמִּקְרָא עַל אִפְנֵיו: עַל הָאוֹנָאָה בֵּא לְהַזְהִיר: בְּשִׁתְּמֹכֵר, אוֹ תִקְנֶה קֶרְקַע, דַּע, כַּמָּה שָׁנִים יֵשׁ עַד הַיּוֹבֵל. וְלִפִּי הַשָּׁנִים וְתְבוֹאוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, יִמְכַר הַמּוֹכֵר וְיִקְנֶה הַקּוֹנֵה, שֶׁהֵרִי סוּפוֹ לְהַחְזִירָה לוֹ בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל. וְאִם יֵשׁ שָׁנִים מְעַטּוֹת וְזֶה מוֹכְרָה בְּדַמִּים יִקְרִים הָרִי נִתְאַנָּה לוֹקַח וְאִם יֵשׁ שָׁנִים מְרֹבּוֹת וְאִכֵּל מִמֶּנָּה תְבוֹאוֹת הַרְבֵּה, הָרִי נִתְאַנָּה מוֹכֵר; לְפִיכֵךְ צָרִיךְ לְקַנּוּתָהּ לְפִי הַזְּמַן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: “בְּמִסְפַּר שָׁנֵי-תְבוֹאוֹת יִמְכַר-לָךְ”, לְפִי מִנְיַן שָׁנֵי הַתְּבוֹאוֹת שֶׁתִּהְיֶה עוֹמְדַת בְּיַד הַלוֹקַח תִּמְכַר לוֹ. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ: מִכָּאן, שֶׁהַמּוֹכֵר שָׂדֶהוּ אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְגֵאל פְּדוּת מִשְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁתַּעֲמֹד שְׁתֵּי שָׁנִים בְּיַד הַלוֹקַח מִיּוֹם לְיוֹם, וְאִפְלוּ יֵשׁ שְׁלֹשׁ תְּבוֹאוֹת בְּאוֹתָן שְׁתֵּי

RASHI

רש"י

sold the field with crop standing in it [and then the ensuing years brought two more yields of produce. Thus, in that case, the seller cannot redeem after one year, claiming

that two years' worth of crops have been issued,] for the word שני [which could mean two, i.e., two yields and not three!] does not leave its simple meaning [rather, it means years,] referring to [the actual number of years that elapse and] specifically, years that elapse with a yield of crop, but not years of blight [where no crop is yielded, for years of blight are not to be included in this calculation]. [Now, if the word שני here, means "years" and not two, then how do our Rabbis expound it to mean "two years" here?] Because [the term שני is plural, and] the minimum quantity implied by a plural term is two [and thus, our Rabbis learned that the plural term here alludes to the two-year period that the field must remain in the purchaser's possession] (Arakhin 29b; Mizrahi).

שנים, כגון שמכרה לו בקמותיה. ו"שני" אינו יוצא ממשוטו, כלומר, מספר שנים של תבואות ולא של שדפון; ומעוט שנים, שנים:

PROPHETS Jeremiah 32

נביאים ירמיה פרק לב

טז וצִלִּיתִי קֶדֶם יְיָ בְּתֵר דִּיהִיתִי
 ית שטרא דזביני לברוך בר
 גריה למימר: יז קביל בעויתי
 יי אלהים הא את עבדתא ית
 שמיא וית ארעא בחילך רבא
 ובדרעך מרממא לא יתכסי מן
 קדמך כל פתגם: יח עביד
 טיבו לאלפי דרין ומשלם
 חובי אבהתא לבניא כד
 משלמין למחטי בתריהון
 אלהא רבא גברא יי צבאות שמייה: יט דרבבין מלכוהי וסגיאין עובדוהי די קדמך גלגין כל אורחת

טז ואתפלל אל־יְדוּה אַחֲרֵי תֵתִי אֶת־סֵפֶר הַמִּקְנָה
 אֶל־בְּרוּךְ בֶּן־נְרִיָּה לֵאמֹר: יז אֵהָא אֲדֹנָי יְדוּה הִנֵּה
 ואתה עשית את־השמים ואת־הארץ בכחך הגדול
 ובזרעך הנטויה לא־יפלא מִמֶּךָ כֹּל־דְּבַר: יח עֲשֵׂה
 חֶסֶד לְאֲלֹפִים וּמִשְׁלֵם עוֹן אֲבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם
 אַחֲרֵיהֶם הֲאֵל הגדול הגבור יְדוּה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
 יט גְּדֹל הָעֲצָה וְרַב הָעֲלִילָה אֲשֶׁר־עֵינֶיךָ פְּקָחוֹת

(16) And I prayed to the Lord after I had delivered the deed of purchase into the hand of Baruch the son of Neriah, saying, (17) Woe! O Lord God, behold, You have made the heaven and the earth by Your great power and Your outstretched arm, and nothing is hidden from You, (18) Who exercises loving kindness to thousands, and requites the iniquity of the fathers in the bosom of the children who come after them, O great and mighty God, the Lord of Hosts is His Name. (19) Who is great in counsel and mighty in carrying it out, for Your eyes are

RASHI

רש"י

(17) **Nothing is hidden from You** — *It is not denied [from You]. You know that we will eventually be exiled, so why did You tell me to purchase a field?* (18) **In the bosom of the children** — *if they follow the [evil] ways of their ancestors.* (19) **And mighty in**

(יז) לא יפלא ממך. לא יכחד ויודע אתה שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה: (יח) אל חיק בניהם. אם הולכים בדרך אבותיהם: (יט) ורב

בְּנֵי אֲנָשָׁא לְמַתָּן לְאַנְשׁ
כְּאוֹרְחַתִּיה וּכְפִירֵי עוֹבְדוֹהִי:
בְּדְשׁוּיָתָא אֲתִין וּמוֹפְתִין
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עַד יוֹמָא
הַדִּין וְלִישְׂרָאֵל עֲבַדְתָּא פְּרִישָׁן
בְּגוֹ בְּנֵי אֲנָשָׁא וְעֲבַדְתָּא לְךָ

עַל־פְּל־דְּרַכֵּי בְּנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ וּכְפִירֵי
מִעַלְלֵיו: כ אֲשֶׁר שָׁמַתְּ אֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבִישְׂרָאֵל וּבָאָדָם וּתַעֲשֶׂה־
לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה:

שום ביומא הדין:

open to all the ways of mankind, to give everyone in accordance with his ways and in accordance with the result of his deeds.(20) Who performed signs and wonders in the land of Egypt until this day, and in Israel and in mankind, and have made a name for Yourself as this day.

RASHI

carrying it out — *Your deeds are numerous.* פתוחות: פתוחות: — *Open.* (20) **And in mankind** — *And in other people.*

רש"י
העליליה. רבו מעשיך: פקחות. פתוחות:
(כ) ובאדם. ובשאר אנשים:

WRITINGS Proverbs 28

כתובים משלי פרק כח

כא מסב באפי לא טב ועל
פתתא דלחמא נחוב גברא:
כב דמסתרוב למזלא גברא
דביש עיניה ולא ידע
דחוסרנא אתי עלוי: כג דמפס
לבר נשא קדמוי חסדא נשפח
טב מן הוא דמפליג בלישון:

כא הַפֶּר־פָּנִים לֹא־טוֹב וְעַל־פֶּת־לֶחֶם יִפְשַׁע־גִּבֹר:
כב נִבְהַל לַהוֹן אִישׁ רַע עֵינָיו וְלֹא־יָדַע כִּי־חָסֵר
יְבֹאֲנֹ: כג מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרָיו חֵן יִמְצָא מִמַּחְלִיק
לְשׁוֹן: כד גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר אֵין־פֶּשַׁע חֵבֶר
טב מן הוא דמפליג בלישון: כד דגזול לאבוי ולאמיה ואמר לית חובא תברא הוא לגברא מחבלנא:

(21) To be partial is not good, but for a piece of bread a man will sin. (22) He who hastens to [acquire] wealth is a man with an evil eye, and he does not know that want will come upon him. (23) He who admonishes man afterwards will find more favor that he who speaks with flattery. (24) He who robs his

RASHI

(21) **A man will sin** — *One who perverts justice.* (22) **He who hastens to [acquire] wealth** — *He who hastens to increase wealth and steals his terumot and ma'aserot.* **Want will come upon him** — *A curse will be sent upon the work of his hands.*

רש"י
(כא) יפשע גבר. המטה המשפט: (כב) נבהל להון. ממחר להרבות הון וגזול תרומותיו ומעשרותיו: חסר יבאנו. מארה משתלחת במעשה ידיו: (כג) מוכיח אדם. על עברות שבדו: אחרי חן. לאחר זמן חן ימצא בעיניו: (כד) גזול אביו.

(23) **He who admonishes man** — *for the sins he has committed. Afterwards will find more favor* — *After a time, he will find more favor in his eyes.* (24) **He who robs his**

הוא לאיש משחית: כה רחב נפש יגרה מדון
 ובוטח על ידוה ידשן:
 כה גברא רחב מגרג תגרי
 ודמסבר באלהא נדהון:

father or his mother and says, This is not a sin, is the companion of a destroyer.
 (25) A greedy man stirs up quarrels, but he who puts his trust in the Lord will
 be greatly gratified.

RASHI

father — *The Holy One, blessed be He. Or his mother* — *The people of Israel. [I.e.] he causes many to sin [thereby robbing the Holy One blessed be He, the opportunity of rewarding his children].* **The companion of a destroyer** —

Yaravam son of Nevat. (25) A greedy man — *to attain all his desire. Stirs up quarrels* — *He incites the Divine attribute of strict justice upon himself. Will be greatly gratified* — *He will become fat.*

רש"י

להקדוש ברוך הוא: ואמו. כנסת ישראל המהטא
 את הרבים: לאיש משחית. ירבעם בן נבט:
 (כה) רחב נפש. להשיג כל תאוותו: יגרה מדון.
 מגרה עליו מדת הדין: ידשן. יהיה שמן:

Mishnah Kiddushin, chapter 3

משנה קדושין פרק ג

(1) If he says to his friend Go and betroth for me a certain woman and he goes and betroths her to himself, she is betrothed to the second. Likewise, if he says to a woman You are betrothed unto me after thirty days and another comes along and betroths her within the thirty days, she is betrothed to the second.

א האומר לחברו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו, מקדשת. וכן האומר לאשה הרי את מקדשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום, מקדשת לשני. בת ישראל לפהן, תאכל בתרומה. מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום, מקדשת ואינה מקדשת.

[See version of Bartenura and Tosfot Yom Tov. Thus] the daughter of a priest [betrothed] to an Israelite [after thirty days] may eat *terumah* [during those thirty days; likewise, the daughter of an Israelite betrothed to a priest after thirty days may not eat *terumah*, during these thirty days, but if the first declares You are betrothed unto me] from **now** and after thirty days and another comes along and betroths her within the thirty days, she is betrothed and not betrothed [to both i.e., there is uncertainty as to his meaning. Does he mean that if I do not return after thirty days then you will be betrothed to me retroactively from now, or has he merely changed his mind to the later statement and she is only betrothed to him in thirty days' time? Therefore, during that interval the betrothal of the second is valid and she now requires a bill of divorce,

רבנו עובדיה מברטנורא

א האומר לחברו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו. אמרי' בגמרא מאי והלך, שהלך ברמאות. ולהכי תנן האומר לחברו ולא תנן האומר לשלוחו, לאשמועינן דאע"ג דלא עשאו שליח מתחלה לכך, אלא שאמר לו קדש לי אשה פלונית, אם קדשה לעצמו קרינן ביה שהלך ברמאות ורמאי הוי: ובא אחר וקדשה בתוך ל' יום מקודשת לשני. ויכול לכנסה אפילו בתוך אלו ה' יום: בת כהן לישראל. אם בת כהן היא זאת שנתקדה לאחר שלשים יום, כל אותן שלשים יום תאכל בתרומה, שלא נפסלה מלאכול בתרומת בית אביה. ואם בת ישראל לכהן

from both and] an Israelite's daughter [thus betrothed] to a priest or a priest's daughter to an Israelite may not eat *terumah* [since there is doubt as to which one she is betrothed]. (2) If one says to a woman Behold you are betrothed to me [with this *perutah*] on the condition that I give you two hundred *zuz*, she is betrothed and he gives her [i.e., when he completes his condition and gives her the two hundred *zuz* she becomes betrothed retroactively, from the time she received the *perutah*], on the condition that I give you within thirty days from now, [this is not meant merely to speed things along, but rather, is a real condition and therefore,] if he

gives her within thirty days [thus completing his condition] she is betrothed, if not, she is not betrothed; on condition that I possess two hundred *zuz* she is betrothed, providing he possesses [them, i.e., he brings witnesses that he possesses them]; on condition that I show you two hundred *zuz*, she is betrothed and he must show her [his money] and if he [was a money changer and] showed her money [lying] on the counter [which was not his], she is not betrothed. (3) [If he says to her You are betrothed unto me] on condition that I own a *bet kor* of land [an area where one can plant thirty *se'ah* of produce], she is betrothed, providing that he does own it [i.e., there are witnesses who testify that he owns a *bet kor*; if it is not known, her betrothal is questionable]. On condition that I own it [i.e., a *bet kor*] at a particular location: if he does own it there, she is betrothed, but if he does not, she is not betrothed; on condition that I show you a *bet kor* of land, she is betrothed, providing that he shows her [a field that belongs to him], but if he shows it to her in a valley [i.e., a field that does not belong to him, even though he is the sharecropper], she is not betrothed. (4) Rabbi Meir says: Every condition which is not like that of the children of Gad and the children of Reuvein is not a [valid] condition because it is written "and Moshe said to them if the children of Gad and the children

בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל, לא תאכל בתרומה: ב האומר לאשה הרי את מקדשת לי על מנת שאאתן לך מאתים זוז, הרי זו מקדשת והוא יתן. על מנת שאאתן לך מכאן ועד שלשים יום, נתן לה בתוך שלשים, מקדשת. ואם לאו, אינה מקדשת. על מנת שיש לי מאתים זוז, הרי זו מקדשת ויש לו. על מנת שאראך מאתים זוז, הרי זו מקדשת ויראה לה. ואם הראה על השלחן, אינה מקדשת: ג על מנת שיש לי בית כור עפר, הרי זו מקדשת ויש לו. על מנת שיש לי במקום פלוני, אם יש לו באותו מקום, מקדשת. ואם לאו, אינה מקדשת. על מנת שאראך בית כור עפר, הרי זו מקדשת ויראנה. ואם הראה בבקעה, אינה מקדשת: ד רבי מאיר אומר, כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן, אינו תנאי, שנאמר (במדבר

רבנו עובדיה מברטנורא

היא, לא תאכל בתרומה, שעדיין אינה אשת כהן; מקדשת. וצריכה גט מתרווייהו: ב הרי את מקדשת לי. בפרוטה זו על מנת שאתן לך מאתים זוז: ויתן. ומשיתן נתקדשה למפרע, דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי: הרי זו מקדשת ויש לו. אם יש עדים שיש לו. ואם לא נודע שיש לו, הרי זו מקדשת מספק, שמא יש לו ומתכוין לקלקלה: ואם הראה על השלחן. שהיה שולחני והראה על השלחן מעות שאינן שלו, אינה מקדשת: ג בית כור. מקום הראוי לזרוע כור, שהוא שלשים סאין: ויש לו. אם יש עדים שיש לו, מקדשת ודאי. ואם אין ידוע שיש לו, מקדשת מספק ולא אמרינן זוהי דעביד אינשי דמצנעי חיישינן דלמא אית ליה ומתכוין לקלקלה. אבל ארעא לא חיישינן דלמא אית ליה, דאם איתא דאית ליה ארעא, קלא אית ליה: ואם הראה בבקעה. שאינה שלו. ואע"ג דנחת בה לחכירות או לקבלנות, אינה מקדשת: ד כל תנאי. שאינו כפול וכו' אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים:

of Reuvein will pass with you over the Jordan [... then you will give them the land of Gilad for a possession]” and it continues “but, if they will not pass over with you, armed [then they shall have possessions among you in the land of Canaan (i.e., they will not receive Gilad, hence we see, a) that a condition, in order to be valid, must be repeated both in the positive and in the negative, i.e., if I meet the condition then it is valid, but if I do not meet the condition, then it is not valid, b) the condition must be stated before the action and c) the positive before the negative)”. Rabbi Chanina ben

Gamliel says: The matter had to be stated, [i.e., the negative “but, if they will not pass over with you, armed then they shall have possessions among you, in the land of Canaan”] for otherwise, the condition [if not met] would imply that they receive no inheritance at all, even in Cannan [the *halachah* is that when one says the words *al menat* — on condition, one does not have to repeat the negative, however, if one does not use the words *al menat* — **on condition**, he must repeat the condition in the positive and in the negative].(5) If he betroths a woman and then declares I thought that she was the daughter of a priest while she is actually [the daughter] of a Levite, or of a Levite, while she is of a priest, poor while actually she is wealthy, or wealthy, while she is actually poor, she is betrothed since [thoughts have no validity and he didn't reveal his thoughts in words] she did not deceive him. If he says to a woman, Behold, you are betrothed to me after I convert, or, after you convert, [or in the case of a slave, he says you are betrothed to me] after I am freed or after you are freed, after your husband dies or [where he was married to her sister he says] after your sister dies or [in the case of a childless widow] after the [brother of your late husband the] *yabam* performs *chalitzah* [i.e., the refusal of levirate marriage] for you, she is not betrothed [since at the time of the betrothal there is no valid entity present for the action to take effect]. Likewise, if he says to his neighbor, If your wife bears a female, let her [the infant] be betrothed. If his wife

לב) ויאמר משה אלֵהֶם אִם יַעֲבְרוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, וּכְתִיב, וְאִם לֹא יַעֲבְרוּ תְלוּצִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, צָרִיךְ הִיָּה הַדָּבָר לְאָמְרוֹ, שְׂאֵלְמָלָא כֵן, יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שְׂאֵפְלוּ בְאַרְץ כְּנָעַן לֹא יִנְחִלוּ: הַהִמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְאָמַר כְּסָבוֹר הֵייתִי שְׂהִיא כְהֵנָת וְהָרִי הִיא לְוִיָּה, לְוִיָּה וְהָרִי הִיא כְהֵנָת, עֲנִיָּה וְהָרִי הִיא עֲשִׂירָה, עֲשִׂירָה וְהָרִי הִיא עֲנִיָּה, הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת, מִפְּנֵי שְׂלֵא הִטְעַנְתָּ. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׂאֵתְגִיר אוֹ לְאַחַר שְׂתִתְגִירִי, לְאַחַר שְׂאֵתְחַרֵּר אוֹ לְאַחַר שְׂתִשְׂחַרְרִי, לְאַחַר שְׂיָמוּת בְּעֶלְיָךְ אוֹ לְאַחַר שְׂתָמוּת אַחֻתֶיךָ, לְאַחַר שְׂיִחְלוּץ לִיךָ יְבָמֶיךָ, אֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. וְכֵן הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ, אִם יִלְדָה אִשְׁתְּךָ נִקְבָה הָרִי הִיא מְקַדֶּשֶׁת לִי, אֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. אִם הִיָּתָה אִשְׁתְּךָ חֵבְרוֹ

בנו עובדיה מברטנורא

אם יעברו ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת והיו נוחלים את ארץ הגלעד אע"פ שלא היו עוברים. ואע"ג דאמר אם יעברו אתכם, לית לן מכלל הן אתה שומע לאו. ושמעין מיניה נמי, דבעינן תנאי קודם למעשה, מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאי הוה אמר הכי, לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. וש"מ נמי דבעינן הן קודם ללאו, דלא אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם: ר' חנינא כו', אתנאי כפול פליג, דאין צריך כפול, דמכלל הן נשמע לאו. וזה שכפלו משה, צורך היה הדבר. ולענין פסק הלכה, אם אמר ע"מ, אין צריך תנאי כפול ולא הן קודם ללאו ולא תנאי קודם למעשה, אלא התנאי קיים. ואם לא אמר ע"מ, צריך כל הני דאמרין. ואם לאו, התנאי בטל והמעשה קיים. ולא שנא בתנאי שבדיני ממונות, ולא שנא בתנאי שבגיטין וקדושין הכל שוה לדבר זה: ה' והוכר עוברה דבריו קיימין. כתב הרמב"ם דאין לו לבא עליה עד שיקדשנה קדושין שניים, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ולא אמרו דבריו קיימים אלא להחמיר עליה שאסורה לינשא לאחרים:

is pregnant, however, the child being discernible, his words are valid [in that the infant, once born, may not accept betrothal from anyone else] and if she bears a female, she is betrothed [however, he must betroth her again].(6) If one says to a woman, You are betrothed to me [with this *perutah*] on condition that I speak to the governor on your behalf, or that I work for you as a laborer, if he speaks to the governor on her behalf, or, works for her as a laborer, she is betrothed; if not, she is not betrothed [i.e., she does not become betrothed in lieu of services he rendered her, since these are considered a debt and one cannot effect a betrothal with

the cancellation of a debt]. [If he says] On condition that [my] father consents, [i.e., does not disapprove within the next thirty days] if his father consents [his father did not protest within the given time], she is betrothed; if not, she is not betrothed. If his father dies, she is betrothed; if the son dies, the father is instructed to say that he does not consent [so that she need not require levirate marriage]. (7) [If a man declares] I have given my [minor] daughter in betrothal, but I do not remember to whom I have betrothed her and then someone comes and states I have betrothed her, he is believed [and may wed her, since he wouldn't lie for fear of being contradicted by her father]. If one says I have betrothed her and another [also] says I betrothed her, both must give a divorce, but if they wish, one may give a divorce and then the other may marry her. (8) [If a man declares] I have given my daughter in betrothal and have accepted a divorce on her behalf while she is a minor and she [presently] is a minor, he is believed [and if he is a priest, she would be disqualified from eating *terumah*, based on this testimony. That a father is believed regarding his minor daughter is derived from the verse (Deuteronomy 22:16) "And the girl's father should say to the elders, I gave my daughter to this man"]. [However, if he says] I gave her in betrothal and received her divorce while she was a minor and presently she is an adult, he is not believed. [If he says] She was taken captive [by non-Jews and may have been violated] and I redeemed her whether she is a minor, or an adult, he is not believed [to prohibit her from marrying a priest]. If he says, at the time of his

מַעֲבֶרֶת וְהָכַר עֲבָרָה, דְּבָרָיו קִיּוּמִין, וְאִם יֵלְדָה נֶקְבָּה, מִקְדָּשֶׁת: 1 הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הָרִי אֶת מִקְדָּשֶׁת לִי עַל מְנַת שְׂאֵדָבֶר עֲלֶיךָ לְשִׁלְטוֹן וְאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כְּפוּעֵל, דְּבַר עֲלֶיךָ לְשִׁלְטוֹן וְעֵשָׂה עִמָּה כְּפוּעֵל, מִקְדָּשֶׁת. וְאִם לֹא, אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. עַל מְנַת שִׁירְצָה אָבָא, רְצָה הָאֵב, מִקְדָּשֶׁת. וְאִם לֹא אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. מֵת הָאֵב הָרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת. מֵת הֶבֶן, מִלְּמַדְרֵין הָאֵב לֹא מֵר שְׂאִינֵי רְצָה: 2 קְדָשְׁתִּי אֶת בְּתִי וְאִינִי יוֹדֵעַ לְמִי קְדָשְׁתִּיהָ, וְבָא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קְדָשְׁתִּיהָ, נֶאֱמַן. זֶה אָמַר אֲנִי קְדָשְׁתִּיהָ וְזֶה אָמַר אֲנִי קְדָשְׁתִּיהָ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט. וְאִם רְצוּ, אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס: 3 קְדָשְׁתִּי אֶת בְּתִי, קְדָשְׁתִּיהָ וְגֵרְשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְהָרִי הִיא קְטַנָּה, נֶאֱמַן. קְדָשְׁתִּיהָ וְגֵרְשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְהָרִי הִיא גְדוּלָה, אֵינִי נֶאֱמַן. נִשְׁבֵּית וּפְדִיתִיהָ, בֵּין שְׁהִיא קְטַנָּה בֵּין שְׁהִיא גְדוּלָה,

רבנו עובדיה מברטנורא

1 וּאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כְּפוּעֵל. בפעולת יום אחד. ולא דמקדש לה בשכר פעולה, דכיון דקי"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, נמצא כשגמר פעולתו הוי שכירותו מלוה אצלה, והמקדש במלוה אינה מקודשת. אלא דמקדש לה השתא בפרוטה ע"מ שיעשה אח"כ עמה כפוועל: ע"מ שירצה אבא. בגמרא מפרש שלא ימחה אבא. וכשקבע זמן למחאתו, כגון שאמר שלא ימחה אבא כל שלשים יום. הלכך רצה האב, שעברו שלשים יום ולא ימחה, הרי זו מקודשת. לא רצה, שמיחה בתוך שלשים, אינה מקודשת: מֵת הָאֵב. תוך שלשים, הרי זו מקודשת, דאמרינן מאן מחי: מֵת הֶבֶן. בתוך ל', מלמדים את האב שימחה, כדי שלא תהא זקוקה ליבם: 2 אֲנִי קְדָשְׁתִּיהָ נֶאֱמַן. דלא חציף למימר קמיה דאב שקבל הקדושין, אני הוא, אם לא היה אמת, דמרתת דלמא מכחיש ליה: 3 וְגֵרְשְׁתִּיהָ. קבלתי את גטה:

death, I have sons [and therefore, my wife should not be subjected to levirate marriage], he is believed. I have brothers [and therefore, after my death, my wife should be given in levirate marriage,] he is not believed. If one gives his daughter in betrothal [i.e., he accepts betrothal on behalf of one of his daughters] without specifying which, the [bogerot] adults are not included [among those who are possibly betrothed, even if his adult daughter appointed him as an agent to accept betrothal on her behalf, she, unlike her younger sisters, does not require a divorce (because of doubt) in order to marry]. (9) If one has two sets of daughters by two wives

and he declares, I have given in betrothal, my elder daughter, but I do not know whether it was the eldest of the seniors [i.e., the elder daughter from my deceased first wife], or the eldest of the juniors [i.e., the elder daughter from my present wife], or the youngest of the seniors, who is older than the senior of the juniors; all are forbidden except the youngest of the juniors; these are the words of Rabbi Meir. Rabbi Yose says: They are all permitted except the eldest of the seniors. [If he says] I have betrothed my younger daughter but I do not know whether it was the youngest of the junior [set, from my present wife], or the youngest of the senior [set, from my previous wife], or [when I accepted the betrothal, did I mean on behalf of] the eldest of the juniors, who is also younger than the youngest of the senior set, they are all forbidden except for the eldest of the seniors; these are the words of Rabbi Meir. Rabbi Yose says: They are all permitted, except for the youngest of the junior set. (10) If he says to a woman, I have betrothed you and she says you have not betrothed me, her relatives are [now]

רבנו עובדיה מברטנורא

והרי היא קטנה. עכשיו כשאמר עליה כך: נאמן. לפסלה מן הכהונה. שהאב נאמן על בתו כל זמן שהיא קטנה, דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה, כשאמר לאיש, אסרה על הכל, שאין אנו יודעים למי. כשחזר ואמר לזה, התירה לו: והרי היא גדולה. ואם לאחר שגדלה אמר כך, ובקטנותה לא אמר, אינו נאמן: נשבת ופדיתה וכו' אינו נאמן. לפסלה מן הכהונה. דבנשואין הימניה רחמנא לאב. לשבויה לא הימניה: יש לי בנים. ואין אשתי זקוקה ליבם: יש לי אחים. ואשתי זקוקה ליבם. ועד עכשיו היתה בחזקת שאינה זקוקה: אין הבוגרות בכלל. לפי שאינן ברשות האב לקדשן. ואף על פי שעשאתו הבוגרת שליח לקבל קדושה, אמרינן לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה. אבל הקטנות והנערות כולן צריכות גט מספק, דלא ידעינן איזו מהם קידש: ט קדשתי את בתי גדולה. איצטריך תנא לאשמועינן פלוגתא דר"מ ור' יוסי בקדשתי את הגדולה ובקדשתי את הקטנה. דאי אשמועינן בקדשתי את הגדולה, הוה אמינא בהא קאמר ר"מ, דכיון דאיכא דוורא מינה, להך גדולה קרי לה, דשבח הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אע"פ שהיא קטנה, כשיש קטנה למטה ממנה. אבל קטנה אימא מודי ליה לרבי יוסי דכל שהוא יכול לקרות אותה גדולה אין קורא אותה קטנה. ואי אתמר בהא. בהא קאמר ר"י, אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ, לכך הוצרכו שתיהן. והלכה כרבי יוסי בשתייהן: ' האומר לאשה קדשתיך וכו'. איצטריך

אינו נאמן. מי שאמר בשעת מיתתו, יש לי בנים, נאמן. יש לי אחים, אינו נאמן. המקדש את בתו סתם, אין הבוגרות בכלל: ט מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות, כִּלְנִי אֶסּוּרוֹת חוץ מן הקטנה שבקטנות, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כִּלְנִי מִתְרוֹת חוץ מן הגדולה שבגדולות. קִדְשְׁתִּי אֶת בְּתִי הַקְטָנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם קְטָנָה שֶׁבְּקְטָנוֹת או קְטָנָה שֶׁבְּגְדוּלוֹת או גְּדוּלָה שֶׁבְּקְטָנוֹת, כִּלְנִי אֶסּוּרוֹת חוץ מן הגדולה שבגדולות, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כִּלְנִי מִתְרוֹת חוץ מן הקטנה שבקטנות: ' האומר לְאִשָּׁה קִדְשְׁתִּיךְ וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא

forbidden to him [e.g., he may not marry her sister or mother], but his relatives are permitted to her. If she says, You have betrothed me and he maintains, I have not betrothed you, her relatives are permitted to him, but his relatives are forbidden to her. [If he says] I have betrothed you and she replies You only betrothed my daughter, he is prohibited to the relatives of the senior [i.e., the mother, conversely] his relatives are permitted to the senior [the mother]. The junior's [i.e., daughter's] relatives are permitted to him and his relatives are permitted to the junior. (11) [If he says] I have betrothed your daughter and she replies You have betrothed none other than myself, the

junior's [i.e., daughter's] relatives are forbidden to him, while his relatives are permitted to the junior; the senior's [i.e., mothers] relatives are permitted to him, while his relatives are forbidden to the senior. (12) [In most cases] whenever there is a *kiddushin* [i.e., a valid betrothal] and there is no transgression, the offspring follows the status of the father, such as the case when a daughter of a priest, levite, or Israelite, is married to [either] a priest, levite, or Israelite. But wherever there is *kiddushin* and there is a transgression, the offspring follows the status of the [genealogically] blemished, such as in the case of a widow who is married to a High Priest, or a divorced woman or a *chalutzah* to an ordinary priest, or a *manzeret* or a *netinah* [a descendant of the Givonites (see Joshua 9:17)] to an Israelite, and a daughter of an Israelite to a *mamzer*, or a *natin* [the offspring are likewise genealogically blemished]. And whichever woman, [which man] cannot contract *kiddushin* [i.e., the betrothal has no validity]

רבנו עובדיה מברטנורא

לא שמועין באומר קדשתיך, ובאומרת קדשתיני. דאי אשמועין באומר לאשה קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו, הוה אמינא דינא הוא דלא מתסרא אידי בקרוביו, דאיהו שקורי קא משקר, דגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו חנם בקרובותיה, ומשקר ואמר קדשתיך. אע"פ שלא קדשה, אבל אידי כי אמרה קדשתי דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה גט, אי לאו דקים לה, לא הוה אמרה, ונתסר איהו על פיה בקרובותיה, ואפילו ירב לה גט. קמ"ל: קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי וכו'. משום דהוה סלקא דעתין לומר מאחר שהאב נאמן על בתו מן התורה, תהיה האם נאמנת על בתה מדרבנן, קמ"ל דאינה נאמנת: לא קדשתי את בתך וכו'. איידי דתנא להני בבי דלעיל, תנא נמי להא, ואע"פ שהיא משנה שאינה צריכה. ובכל הני דהיא אומרת קדשתי מבקשים ממנו ליתן גט כדי להתירה. ואם מעצמו נתן גט, כופין אותו ליתן כתובה: יב כל מקום שיש קדושין ואין עבירה. שקדושין תופסין בה ואין עבירה בנשואיה. והאי כללא לאו דוקא, שהרי גר שנשא ממזרת יש קדושין ואין עבירה, דקהל גרים לא אקרי קהל, ואע"פ אין הולד הולך אחר הזכר שהולד ממזר, אחד גר שנשא ממזרת ואחד ממזר שנשא גיורת: וכל מי שאין לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר. ביבמות נפקא לן מקרא דכתיב (דברים כ"ג) לא יקח איש את

קדשתיני, הוא אסור בקרובותיה והיא מתרת בקרוביו. היא אומרת קדשתיני והוא אומר לא קדשתיך, היא מתרת בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו. קדשתיך, והיא אומרת לא קדשתי אלא בתי, הוא אסור בקרובות גדולה, וגדולה מתרת בקרוביו. הוא מתרת בקרובות קטנה, וקטנה מתרת בקרוביו: לא קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשתי אלא אותי, הוא אסור בקרובות קטנה וקטנה מתרת בקרוביו, הוא מתרת בקרובות גדולה וגדולה אסורה בקרוביו: יב כל מקום שיש קדושין ואין עברה, הולד הולך אחר הזכר. ואיזה, זו כהנת לוייה וישראלית שנשאת לכהן וללוי ולישראל. וכל מקום שיש קדושין ויש עברה, הולד הולך אחר הפגום. ואיזה, זו אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתיבה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתיב. וכל מי שאין לה עליו

with that particular person, but others can contract *kiddushin* with her, the offspring is a *mamzer*. Such is the case when one has relations with any relative forbidden in the Torah. And whatever [woman] who cannot contract *kiddushin* with that particular person or with any others, the offspring follows her status; such is the case with the offspring of the maid or a gentile woman. (13) Rabbi Tarfon says: *Mamzerim* can be purified. How? If a *mamzer* marries a maid, her son is a slave; if he is freed [by his father the *mamzer*], that son is now a free man. Rabbi Eliezer says: Behold, he is a *mamzer* slave.

רבנו עובדיה מברטנורא

אשת אביו, וסמיך ליה לא יבא ממזר, ומוקמינן לה בשומרת יבם של אביו, שהיא אשת אחי אביו שהיא עליו בכרת: על אחת מכל העריות. של חייבי כריתות: ולד שפחה ונכרית. דכתיב בשפחה (שמות כ"א) האשה וילדיה תהיה לאדוניה, ובנכרית כתיב (דברים ז') כי יסיר את בנך מאחרי, ומדלא כתיב כי תסיר, ש"מ הכי קאמר, בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך אשר תלד לו בתך מאחרי, אבל אבתו לא תקח לבנך לא מהדר, שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה: י"ג ממזר שנשא שפחה. ואפילו לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו. והלכה כר' טרפון. ומודה רבי טרפון שעבד שנשא ממזרת, הולד ממזר, שעבד אין לו יחוס:

Gemara Kiddushin 70a-b

גמרא קידושין דף ע.

Rabbah bar Bar Channah said, Whoever marries a woman who is not suitable for him, Scripture attributes it to him as if he plowed the entire world and sowed it with salt, as it is said, "And these were they that went up from Tel-melach [literally, mound of salt], Tel-charsha [from *charash*, plow]." (Ezra 2:59) Rava bar Rav Adda said in the name of Rav, Whoever marries a woman for money will have unworthy children, as it is said, "They have dealt treacherously against the Lord, for they have borne strange [i.e., alienated from the ways of decency] children." (Hosea 5:7) Lest you think that their money is saved for them, Scripture teaches, "Now shall the New Moon devour them with their portions." (ibid.) Should you say, his portion [only] and not her portion [because she did nothing wrong], Scripture teaches, "their portions." Should you think, [only] after a long time, Scripture teaches, "the New Moon." What does this imply? Rav Nachman bar Yitzchak said, A month comes and a month goes, and their money is lost. Rabbah bar Rav Adda said (others say, Rav

קדושין אָבֵל יֵשׁ לָהּ עַל אַחֵרִים קְדוּשִׁין, הַיּוֹלֵד מִמֶּזֶר. וְאִיזָה, זֶה הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֵרִיּוֹת שְׁבִתוּרָה. וְכָל מִי שָׁאִין לָהּ לֹא עֲלוּי וְלֹא עַל אַחֵרִים קְדוּשִׁין, הַיּוֹלֵד כְּמוֹתָהּ. וְאִיזָה, זֶה וְלֵד שְׁפָחָה וְנִכְרִית: י"ג רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יְכוֹלִין מִמְזוּרִים לְטַהֵר. כִּי צַד. מִמֶּזֶר שֶׁנֶּשֶׂא שְׁפָחָה, הַיּוֹלֵד עֶבֶד. שֶׁחָרְרוּ, נִמְצָא הַבֵּן בֶּן חוֹרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הֲרֵי זֶה עֶבֶד מִמֶּזֶר:

אָמַר רַבָּה בַר בַּר כַּנְּחַנָּה בַר בַּר חַנְּנָה כָּל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָהּ הוֹגֵגֵת לוֹ מֵעֵלָה עֲלוּי הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ חָרְשׁוֹ לְכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ וְזָרְעוּ מִלַּח שְׁנַאֲמַר (עזרא ב) אֵלֶּה הָעוֹלָיִם מִתַּל מִלַּח תֵּל חָרְשָׁא אָמַר רַבָּא בַר רַב אֲדָא אָמַר רַב כָּל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם מְמוֹן הוֹיִין לִיה בְּנִים שְׂאִינָם מְהוֹגֵגִים. שְׁנַאֲמַר (הושע ה) בְּה' בָּגְדוּ כִּי בְנִים זָרִים יֵלְדוּ וְשָׂמָא תֵּאֲמַר מְמוֹנָם פִּלְטַת תִּלְמוּד לּוֹמַר (שם) עֲתָה יֵאָכְלִים חֲדָשׁ אֶת חֲלָקֵיהֶם. וְשָׂמָא תֵּאֲמַר חֲלָקוֹ וְלֹא חֲלָקָה תִּלְמוּד לּוֹמַר חֲלָקֵיהֶם וְשָׂמָא תֵּאֲמַר לְזִמְן מְרַבָּה תִּלְמוּד לּוֹמַר חֲדָשׁ מֵאֵי מִשְׁמַע אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק חֲדָשׁ נִכְנַס וְחֲדָשׁ יוֹצֵא וּמְמוֹנָם אָבַד. וְאָמַר

Sala said in Rav Hamnuna's name), Whoever marries a woman who is not suitable for him, Eliyahu binds him and the Holy One, blessed be He, whips him. It is taught, For all these [priests, Levites, and Israelites who marry a woman of unfit lineage] Eliyahu writes and the Holy One, blessed be He, seals: "Woe to the one who disqualifies his offspring, to the one who blemishes his family, and to the one who marries a woman who is not suitable for him, Eliyahu binds him and the Holy One, blessed be He, whips him." Rabbi Avin bar Rav Adda said in the name of Rav, Whoever marries a woman who is not suitable for him [due to her lineage], when the Holy One, blessed be He, causes His Divine Presence to rest upon Israel, He testifies regarding all the tribes [that they are His people], but He does not testify about him, as it is said, "The tribes of the Lord are a testimony to Israel;" (Psalms 122:4) when are they "a testimony to Israel"? When the tribes are [properly married and born] "tribes of the Lord." Rabbi Chama bar Chanina said, When the Holy One, blessed be He, causes His Divine Presence to rest, it is only upon families of proper lineage in Israel, as it is said, "At that time, says the Lord, will I be the God of all the families of Israel" (Jeremiah 30:25) — it was not stated, "of all Israel," but "of all the families of Israel" [thereby excluding those of questionable birth], "and they shall be My people." Rabbah bar Rav Huna said, This is the extra advantage which Israel possesses over the converts, for regarding Israel, it is written, "and I will be their God, and they shall be My people" [Ezekiel 37:27; God calls them first, and through this "they shall be My people"], while regarding converts, it is written, "for who is he who is bold to approach Me? says the Lord. And you shall be My people, and I will be your God" [Jeremiah 30:21; they must first call upon the Lord, who willingly accepts them].

זוהר בהר דף ק"ח ע"א

עבדו את יי ביראה. מהו ביראה כמה דאת אמר (שם קיא) ראשית חכמה יראת יי ודא מלכות שמים. ובגין כך עול מלכות שמים ועל דא האי בקרמיתא הוא דכלא. מאן אוכח תפלה של יד בקרמיתא. בגין דבהאי עייל לשאר קדושה. ואי האי לא אשתבח לגביה לא שריא ביה קדושה לעילא בגין כך (ויקרא טו) בזאת יבא אהרן אל הקדש וגומר כתיב והאי עול לא שריא במקא דאיהו כפית באחרא. ועל דא עבדין פטורין מעול מלכות שמים. ואי מהאי עול פטורין מכל שאר פטורין דהא שאר לא

רבה בר רב אדא ואמרי לה אמר רב סלא אמר רב המנונא כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו. ותנא על כלם אליהו כותב והקדוש ברוך הוא חותם אוי לו לפוסל את ורעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקדוש ברוך הוא רוצעו: (ע"ב) אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה. אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבני ישראל שנאמר (ירמיה ל) בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות. והמה יהיו לי לעם. אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאלו בישראל כתיב בהו (שם) והייתי להם לאלהים והם יהיו לי לעם ואלו בגרים כתיב (שם) מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והיו לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים:

שְׁרִיִּיא עָלֶיהָ דְּבַר נֶשֶׁךְ עַד דְּאַשְׁתַּכַּח גְּבִיָּה בְּהָאֵי עוֹל. וּבְגִין כִּךְ הוּא אֶכְלִי יִשְׂרָאֵל בְּמַצְרִים חֲנָם. אִנּוּפִי הֵכָא יֵצֵא לְחַפְשֵׁי חֲנָם דְּהָא עֲבָדָא הוּא וְכָל מַה דְּעֲבִיד חֲנָם הוּא בְּלֹא עוֹל מְלַכּוֹת שְׁמַיִם וְאִפִּי עַל דָּא דְּחֲנָם הוּא עוֹבְדוּהֵי יֵצֵא לְחַפְשֵׁי וִיחָא לִיה גְּבִיָּה. לְבַתֵּר דְּאִיחֵו בְּחִירו וְאַשְׁתַּכַּח בֵּיה גְּבִיָּה וְיִבִּין עָלֶיהָ עוֹל מִהָהוּא אֲתֵר דְּאַפִּיק לִיה לְחִירו. וְאִי בַר נֶשֶׁךְ יִסְרַב לְמִיפְק לְחִירו כְּמַה דְּאֵת אָמַר וְאִם אָמַר יֵאמַר הָעֵבֶד אֶהְבֵּתִי אֵת אֲדִנִי וְגוּמַר. הָא וְדָאֵי פְּנִים לִיה לְהָאֵי אֲתֵר דְּשִׁבִיק עוֹל מְלַכּוֹתָא דְּלַעֲלֵא וְנִטִּיל עוֹל דְּמֵאֲרִיָּה. וְעַל דָּא מַה כְּתִיב וְהִגִּישׁוּ אֲדִנְיֹו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם. לְגַבִּי הָהוּא אֲתֵר דְּפְנִים לִיה דְּהָבִי גְּמִי אֱלֹהִים אֲקָרִי. וְלֹאֵן אֲתֵר אֲתֵרְקִיב לְגַבִּיָּה אֶל הַדְּלֵת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה (דְּקִיָּה עַב) בְּגִין דְּהָאֵי אֲתֵר פִּתְחָא הוּא דְּלַעֲלֵא וְמְזוּזָה אֲקָרִי וְהָא אֲתֵמַר וְכִיּוֹן דְּאִיחֵו אֲכּוּן לְאַפְגָּמָא לְהָאֵי אֲתֵר הָהוּא פְּגִימו אֲשֵׁתָאֵר בְּהַדְּיָה בֵּיה בְּגוּפִיה דְּהָא הוּא דְּכְתִיב וְרָצַע אֲדִנְיֹו אֵת אֲזִנּוּ בְּמַרְצַע וְעֲבָדוּ לְעוֹלָם. תְּהוּוּ עֲבָדָא תַּחֲוֹת רְגְלוֹי דְּמֵאֲרִיָּה עַד שְׁתָּא דְּיּוֹבְלָא. אֵת אֲזִנּוּ אֲמַאי. הָא אוֹקְמוּהָ אֶבֶל שְׁמִיעָה תְּלִי בְּהָאֵי אֲתֵר עֲשִׂיָּה לְעֵלִיא וּבְגִין דְּיִשְׂרָאֵל כִּד קָרִיבוּ לְטוֹרָא דְּסִינֵי וְהוּו בְּרַחֲמֵי דְּלִבֵּיהוּ לְאַתְקַרְבָּא לְקַדְשָׁא בְּרִידֵי הוּא אֲקָדִימוּ עֲשִׂיָּה לְשְׁמִיעָה דְּהָא שְׁמִיעָה בְּקַדְמִיתָא וּלְבַתֵּר עֲשִׂיָּה שְׁמִיעָה בְּהָאֵי שְׁמִיעָה תְּלִיָּא. וְעַל דָּא הוּא פְּנִים לְהָאֵי שְׁמִיעָה. יִתְפְּנִים שְׁמִיעָה דִּלְיָה וְיִשְׁתָּאֵר פְּגִימו בֵּיה. וְלֹא יִשְׁתָּאֵר הוּא עֲבָדָא לְמֵאֲרִיָּה עַד דִּיתְקַרַב לְהוּוּ אֲתֵר דְּפְנִים וְיִתְפְּנִים הוּא קְמִיָּה וְיִשְׁתָּאֵר בֵּיה הֵחֵא פְּגִימוּ וּבְגִין כִּךְ וְהִגִּישׁוּ אֲדִנְיֹו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם כְּמַה דְּאוֹקְמָנָא וְעַל דָּא וְשִׁבְתָּהּ הָאֲרִיץ שְׁבַת לִי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer Chasidim, Chapter 33

ספר חסידים סימן לב

“From the mouth of the Most High, evil and good will not emerge.” (Lamentations 3:38) The Holy One, blessed be He, does not decree upon a person to be good or evil. So too, the Sages said: Everything is in the hands of Heaven except the fear of Heaven, as it says, “And now O Israel, what does the Lord your God ask of you? Only to fear ...” (Deuteronomy 10:12) When a person is born, it is decreed regarding him whether he will be strong or weak, rich or poor, good-looking or ugly, tall or short, but not whether he will be righteous or wicked. Rather, they set two paths before him, and he chooses one of them for himself. And because such a sinner destroys himself when he turns from the good path, abhors good and chooses evil, therefore he must weep and be contrite before his

(איכה ג) מפּי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב אִין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עַל הָאָדָם לְהִיּוֹת טוֹב אוֹ רָע. וְכֵן אָמְרוּ חַכְמֵים הַבַּל בְּיַדֵי שְׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שְׁמַיִם שְׁנֵאֲמַר (דְּבָרִים יא) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מֵעֲמֶךָ בִּי אִם לִירְאָה. וּבִשְׁעָה שְׁנוֹלֵד אָדָם גּוֹזְרִים עָלָיו אִם גְּבוּר אִם חָלֵשׁ אִם עֲשִׂיר אִם עָנִי אִם נָאֵה אִם מְכוֹעֵר אִם אַרוּךְ אִם גּוּץ. אֲבָל אִם צָדִיק אִם רָשָׁע לֹא אֵלָא מְשִׁימִים לְפָנָיו שְׁנֵי דְרָכִים וְיִבְחַר לוֹ הָאֶחָד וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר הַחוּטָא זֶה מִפְסִיד עֲצֻמוּ כְּאֲשֶׁר סָר מִדְרָךְ טוֹבָה מְאוּס בְּטוֹב וּבְחֹר בְּרָע לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְבָבוֹת וְלֵהִיּוֹת נִכְנַע לְפָנָיו קוֹנוֹ עַל אֲשֶׁר עֲשָׂה לְנַפְשׁוֹ וּגְמָלוֹ רַע וְזֶה שְׁאֲמַר אַחֲרָיו (איכה ג) מַה יִּתְאֻנֵּן אָדָם חֵי גְבַר עַל חֲטָאָיו. בֹּא וִרְאֵה כְּמַה תַּעֲנִיּוֹת וְצוּמוֹת וְתַחֲוִיּוֹת

Maker because of what he has done to his soul, bestowing evil upon it. This is what it says afterward, “What should a living person mourn? A man for his sins.” (Lamentations 3:39) Come and see: how many afflictions, fasts and entreaties does one plead, while his soul is

embittered upon him, when his child or his beloved friend is sick! How much more should one afflict oneself and mourn when he commits a sin! But repentance brings his soul back to both worlds.

מִבְּקָשׁ בְּשֹׁבְנו חוֹלָה כִּי מָרָה נַפְשׁוֹ עָלָיו אוֹ
עַל אֶחָד מֵאוֹהָבָיו כָּל שָׂכֵן שֵׁשׁ לוֹ
לְהִתְעַנּוֹת וּלְהִתְאַבֵּל בְּעֲשׂוֹתוֹ עֲבִירָה
וְהִתְשׁוּבָה מִשִּׁיבָה נַפְשׁוֹ לְעוֹלָמִים:

Practical Law:

Rambam, Laws of Prayer, Chapter 4

(1) If one is standing in prayer and his urine drips onto his knees, he must wait until the urine stops. He [then] returns to the place where he left off. If he waited long enough time to finish the whole prayer, he returns to the beginning. (2) So too, one who urinates, must wait the length of time needed to walk four cubits and then may pray. Once one has prayed, he must wait after his prayer the length of time needed to walk four cubits, and then may urinate, so that the words of the prayer should cease from his mouth. (3) What is [the requirement of] concentration of the heart? Any prayer that is done without concentration is not a prayer. If one prayed without concentration, he must pray again. If one finds that his mind is confused and his heart is disturbed, it is forbidden for him to pray until his mind becomes settled. Therefore, if one comes from a journey and is tired or uncomfortable, it is forbidden for him to pray until his mind becomes settled. The Sages have said that he [i.e., a person as the father of Shmuel (see Kesef Mishnah)] should wait three days until he has rested and his mind has become calm, and then he may pray.

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ד

א הִיָּה עוֹמֵד בְּתַפִּלָּה וְנִטְפוּ מִי רִגְלָיו עַל בְּרָכָיו
מִמַּתִּין עַד שֵׁיכְלוּ הַמַּיִם וְחוֹזֵר לְמָקוֹם שִׁפְטָק
וְאִם שָׁהָה כְּדֵי לְגַמּוֹר אֶת הַתַּפִּלָּה חוֹזֵר לְרֵאשׁ:
ב וְכֵן הַמִּשְׁתַּיֵּן מֵיָם שׁוֹהָה כְּדֵי הַלּוּף אַרְבַּע
אֲמוֹת וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל וּמִשְׁהִתְפַּלֵּל שׁוֹהָה
אַחַר תַּפִּלְתּוֹ כְּדֵי הַלּוּף אַרְבַּע אֲמוֹת וְאַחַר כֵּךְ
מִשְׁתַּיֵּן כְּדֵי שִׁיפְטוֹק דְּבָרֵי הַתַּפִּלָּה מִפּוֹ:
ג כְּוֹנֵת הַלֵּב כִּי צַד כָּל תַּפִּלָּה שְׂאִינָה בְּכּוֹנֵה
אִינָה תַּפִּלָּה וְאִם הִתְפַּלֵּל בְּלֹא כּוֹנֵה חוֹזֵר
וּמִתְפַּלֵּל מִצָּא דְעֵתוֹ מִשְׁבָּשֶׁת וְלָבו טְרוּד אָסוּר
לוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁתִּישָׁב דְעֵתוֹ. לְפִיכֵךְ הִבָּא
מִן הַדֶּרֶךְ וְהוּא עֵינָה אוֹ מִיֵּצֵר אָסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל
עַד שֶׁתִּישָׁב דְעֵתוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים יִשְׁהָה
שְׁלֹשָׁה יָמִים עַד שִׁינוּחַ וְתִתְקַרֵּר דְעֵתוֹ וְאַחַר
כֵּךְ יִתְפַּלֵּל:

BEHAR FOR WEDNESDAY

TORAH

בהר ליום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב'ין לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

טז לְפִי ו רַב הַשָּׁנִים תְּרַבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי

(16) The purchase [price] must be increased in accordance with [a situation of]

RASHI

רש"י

(טז) תְּרַבֶּה מִקְנָתוֹ. תִּמְכְּרֶנָּה בְּיָקָר: תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ. — [means:] You should sell it at a high price. תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ — you